

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я
Національний фармацевтичний університет
Фаховий коледж

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

*Матеріали
Всеукраїнської
дистанційної
науково-практичної
конференції*

17 березня 2026 року
м. Харків

3. Заболотна О. М. Роль академічної свободи у формуванні інноваційного потенціалу викладача. *Педагогічний вісник, (1), 2024.* – с.70–77.

УДК 378.017.4:174

**КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ДОСВІД МОНІТОРИНГУ У
ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ НФаУ**

Інна Коломієць, Ольга Гейко

**Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету,
м. Харків, Україна**

Анотація. У статті розглядається питання формування культури академічної доброчесності у сучасній системі освіти України. На основі результатів шестирічного (2020–2026 рр.) моніторингу серед здобувачів Фахового коледжу НФаУ проведено порівняльний аналіз динаміки обізнаності студентів та їхнього ставлення до принципів академічної доброчесності. Запропоновано системний підхід за участю всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, штучний інтелект, дистанційне навчання, культура доброчесності, моніторинг.

Поняття «академічна доброчесність» стало широко використовуватись у світовій освітній практиці ще в другій половині ХХ ст. Але для України, як і для більшості пострадянських країн воно тривалий час залишалось практично не актуальним. В суспільстві формувалося ставлення до «шпаргалок» та списування як до норми, як такий собі «рятувальний круг» при надмірному навчальному навантаженні або складності матеріалу.

Утвердження академічної доброчесності в Україні розпочалося із прийняттям низки важливих законодавчих документів: Закону України «Про освіту» (2017, стаття 42), Закону України «Про вищу освіту» (2014), де вперше законодавчо було визначено поняття академічної доброчесності як «сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися

учасники освітнього процесу», а заклади освіти повинні були розробляти власні положення про академічну доброчесність, Закон України «Про фахову передвищу освіту»(2019, ст 42), Закон України «Про академічну доброчесність» (2025 р.) та інші документи.

На практиці ж реальна зміна освітньої культури потребує не просто наявність певного документу, потрібна систематична й довготривала робота всіх учасників освітнього процесу. Культуру академічної доброчесності неможливо сформувати одномоментно за кілька зустрічей зі здобувачами освіти. Вона має закладатися ще в дошкільному віці через базові моральні принципи: «не можна казати неправду», «не можна брати чуже», «слід все робити самостійно».

На жаль, в Україні ця тема досі не є систематичною частиною шкільних програм. Практично виховання доброчесності здебільшого покладається на учителів, на їх розсуд. Саме тому, коли вчорашній школяр, вступаючи до коледжу, вперше стикається з поняттям «академічна доброчесність», то сприймає вимоги принципів академічної доброчесності як просто додаткову формальність в новому середовищі, а не як давно засвоєну цінність.

Починаючи з 2020–2021 навчального року, Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету систематично проводить анкетування здобувачів освіти щодо академічної доброчесності. Загалом у дослідженнях взяли участь понад 1900 студентів різних форм і рівнів навчання.

Результати опитування першокурсників (2025–2026 н.р.) щодо обізнаності з поняттям академічної доброчесності показали, що лише 73,7% студентів-першокурсників заочної форми були знайомі з поняттям академічної доброчесності на момент вступу, тоді як для інших основним джерелом ознайомлення стала вступна зустріч у коледжі. Значна частина студентів денної форми ознайомила з принципами доброчесності безпосередньо під час занять у коледжі (81,8% для студентів на базі повної загальної освіти), що підтверджує тезу про відсутність системної роботи в загальноосвітніх закладах.

Важкі випробування останніх років для нашої країни вимушено змінили формат освітнього простору. І викликів для академічної доброчесності побільшало. Перехід до дистанційного навчання поставило перед освітянами багато питань, в тому числі і питання контролю рівня досягнень здобувачів освіти. Традиційні методики контролю стали неефективними, а списувати стало технічно значно простіше. Ще один впливовий чинник – це технології

штучного інтелекту (ШІ), які стрімко розвиваються і є загальнодоступними вже з кінця 2022 року.

Анкетування у 2025–2026 н.р. показало, що здобувачі освіти II–III курсів вважають використання ШІ (без завдання) одним з вагоміших порушень академічної доброчесності (40,4% — денна форма, 36,2% — заочна форма). Значна частка першокурсників також вважають використання штучного інтелекту (без завдання) порушенням (74,6% – денна форма, 70,2%— заочна форма). Однак, коли йшлося про ставлення до використання ШІ-сервісів для виконання робіт, думки розділилися: здобувачі освіти заочної форми (49,5%) в основному вважають це порушенням доброчесності, а здобувачі освіти денної форми схильні вважати, що це «залежить від ситуації» (55,9%), тобто маємо більш прагматичний підхід.

У таблиці 1 представлено порівняльний аналіз ключових показників щорічного анкетування щодо академічної доброчесності, що проходило щорічно протягом 5 років.

Таблиця 1. Динаміка показників академічної доброчесності (АД) серед здобувачів освіти (2021–2025)

Показник	2021–22 н.р. (n=466)	2022–23 н.р. (n=259)	2023–24 н.р. (n=388)	2024–25 н.р. (n=241)
Знайомі з поняттям АД	88,2%	93,1%	93,6%	96,7%
Дотримуються принципів АД	73,6%	80,9%	86,6%	85,0%
Особисто порушували АД	7,9%	5,5%	4,1%	4,0%
Порушення — невірний крок	84,3%	82,2%	81,3%	92,8%
Не готові повідомляти про порушення	60,0%	62,5%	58,5%	54,1%
Головний мотив порушень: страх поганої оцінки	46,4%	36,3%	24,5%	35,7%

Простежується позитивна динаміка, як в обізнаності та дотриманні принципів академічної доброчесності здобувачами освіти, так і щодо ставлення до порушень. Частка тих, хто вважає порушення доброчесності «невірним кроком», зросла до 92,8% у 2024–2025 н.р. Поступово знижується і частка тих, хто не готовий повідомляти про порушення: з 60–62,5% до 54,1% у 2024–2025 н.р.

В таблиці 2 представлені узагальнені дані результатів анкетування здобувачів освіти II-та III курсів за формами навчання. Дані свідчать про

зростання частки студентів, обізнаних з поняттям академічної доброчесності, що є результатом роботи педагогічного колективу через інформаційні заходи, обговорення на заняттях, підписання декларацій.

Таблиця 2. Показники 2025–2026 н.р. за формами навчання

Показник (2025–26, II–III курси)	Денна форма (n=52)	Заочна форма (n=257)
Знайомі з поняттям «АД»	100%	97,7%
Регулярно дотримуються принципів АД	53,8%	63,0%
Нестача часу як мотив порушень	57,7%	73,9%
Використання ІІІ без вказівки (спостережувані порушення)	40,4%	36,2%
Позитивне ставлення до перевірки на плагіат	13,5%	26,1%

Попри позитивну динаміку, кілька проблем залишаються незмінними впродовж усіх років спостережень:

- Більшість студентів (54–62%) не готові повідомляти адміністрацію про порушення, вважаючи це «доносом». Ця установка є одним із найсерйозніших бар'єрів.
- Списування під час контрольних заходів стабільно залишається найпоширенішим видом порушень у всі роки спостереження.
- Переважна більшість тих, хто порушував правила, отримали бажаний результат (вищу оцінку або залік) — факт, що потребує особливої уваги педагогів.
- Зростає неоднозначність ставлення до використання Інтернет-ресурсів без посилань та застосування ІІІ-інструментів. Порівняльний аналіз студентів денної та заочної форм вказує на суттєву різницю в мотивації: для заочників на першому плані нестача часу (73,9%), тоді як для денної форми — комплекс нестачі часу, нерозуміння матеріалу (57,7%), прагнення до високих оцінок (46,2%). А значить, потрібен диференційований підхід до обох форм навчання.

Результати шестирічного моніторингу переконливо свідчать: для того, щоб академічна доброчесність стала невід'ємною частиною освітянської культури, потрібна комплексна робота всіх учасників освітнього процесу. Формальне підписання декларацій доброчесності та разові інформаційні кампанії не здатні самотійно змінити культуру.

Якими можуть бути кроки від учасників освітнього простору?

Адміністрація закладу

- Регулярне оновлення політики академічної доброчесності. Як, приклад: актуальне на сьогодні питання унормування використання ШІ-інструментів в освітньому процесі.
- Розробка чіткого, реально працюючого алгоритму реагування на порушення.
- Впровадження системи перевірки робіт на плагіат із прозорою та послідовною процедурою реагування на порушення.
- Формування культури «безпечного» (анонімного) повідомлення про порушення із захистом від переслідувань.
- Систематичний моніторинг стану академічної доброчесності через анкетування як основа для управлінських рішень.

Педагогічні працівники

- Перехід до розв'язання практичних завдань: навчання навичкам цитування, етичного використання ШІ та критичного аналізу джерел.
- Створення завдань, які потребують творчого мислення і власного персонального досвіду, тих, що важко виконати без реального заглиблення в цю тему
- Посилення консультаційної підтримки, особливо з предметів, де нерозуміння матеріалу є ключовим тригером порушень.
- Для студентів-заочників — враховувати реальне навантаження (робота + навчання) впроваджувати гнучкі формати завдань і дедлайнів.
- Пояснювати, що контрольні заходи – це інструмент навчання та розвитку, а не покарання.

Здобувачі освіти

- Розуміння того, що академічна доброчесність — це особиста відповідальність перед собою і майбутньою фаховою репутацією, а не просто формальність у закладі освіти.
- Розвиток навичок самоорганізації — для подолання найпоширенішого тригера порушень.
- Формування доброчесної культури в навчальній групі: відмова надавати можливість списувати, натомість пропонувати відкриту допомогу в навчанні, усвідомлення власної відповідальності за академічну атмосферу в групі.

Висновки.

Формування та утвердження культури академічної доброчесності — це тривалий процес, що потребує системного підходу на всіх рівнях освіти. В Україні формування цієї культури набуває особливої складності й актуальності через пострадянську спадщину, воєнний стан, дистанційне навчання і стрімкий розвиток ШІ.

Шестирічний досвід моніторингу Фахового коледжу НФаУ демонструє обнадійливу позитивну динаміку: рівень обізнаності студентів зростає, частка тих, хто особисто порушував принципи доброчесності, зменшується. Водночас зберігаються виклики: «стійке мовчання» щодо порушень, зростання ситуативного ставлення до використання ШІ та Інтернет-ресурсів, недостатність реальних наслідків для порушників.

Культуру доброчесності неможливо «впровадити» нормативно. Вона формується протягом усього освітянського життя. Академічна доброчесність перестане бути просто формальною вимогою і стане справжньою цінністю тільки в тому випадку, якщо кожен учасник освітнього процесу буде розуміти власну роль.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 1.03.2026)
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 1.03.2026)
3. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 10.03.2026)
4. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 10.03.2026).